

Pohled do historie stanov České společnosti chemické

V úvodníku 1. čísla Chemických listů tohoto roku seznámil předseda Společnosti profesor John čtenáře s bohatou činností České společnosti chemické dokumentovanou výčtem současných domácích i mezinárodních aktivit. S oprávněnou hrdostí také připomněl, že tento rok oslavuje společnost již 150. výročí své existence. Nenápadně rovněž zde čtenáře a členy ČSCH upozornil na úspěšné překonání administrativních potíží, které vyplynuly z nového znění Občanského zákoníku. Česká společnost chemická, ve zkratce ČSCH, musela z tohoto důvodu v loňském roce aktualizovat své stanovy a dokonce změnit svůj název. Naštěstí jde o změnu marginální, za historický název přibyla pouze písmena z.s., znamenající „zapsaný spolek“.

Nové stanovy ČSCH jsou v plném znění dostupné na webových stránkách společnosti. Některé pasáže z nich chci v následujícím textu ocitovat. Mám k tomu následující důvod: Dostala se ke mně originální listina Stanov chemické společnosti z roku 1891. Tento vzácný dokument umožňuje porovnání obou stanov. Úředně se toho příliš nezměnilo, i v roce 1891 musely být Stanovy úředně schváleny a chemická společnost, figurující pod tehdejšími názvy „Spolek českých chemiků“, byla zaregistrována, což je doloženo číslem jednacím a nalepeným kolkem na poslední straně dokumentu. Zajímavější je porovnání, jak se v časovém odstupu 125 let liší odstavce Stanov, vyjadřující cíle a zaměření společnosti.

Ve Stanovách z roku 1891 tak v §1 stojí: „Chemická společnost, stávající pod názvem „Spolek českých chemiků“ se sídlem v Praze, s jednacím řečí českou, vytkla si za účel: vzájemným sdělováním úkoly theoretické a praktické chemie řešiti a ku chemickému vzdělání svých členů, jakož i ku zvelebení chemického průmyslu v Čechách se přičiňovati.“

Odpovídající partii nových stanov ČSCH z roku 2015 je formulace: „Cílem ČSCH je, aby pro všechny své členy byla vyhledávaným fórem pro jejich prezentaci, otevřené a kritické diskuse o chemii, a aby všichni členové společně vytvářeli tvůrčí a účelně fungující organizaci, která je respektována jak u naší veřejnosti, tak i v zahraničí.“

Historická listina Stanov v §2 uvádí: „Účelu svého domáhá se společnost:

a) Pořádáním schůzí, v nichž o všech záležitostech, spadajících do vědecké a technické chemie přednášeno, jednáno a usnášeno býti může; b) pořádáním odborných sjezdů, při nichž o všech technických otázkách dotýčného chemického odboru pojednáváno a uzavíráno býti může; c) vydáváním zpráv spolkových, jakož i odborných spisů;

d) zařízením a používáním knihovny a sbírek; e) vypisováním a udělováním cen a honorářů za literární práce nebo výzkumy a vynálezy na poli chemické vědy nebo chemického průmyslu; f) návštěvami průmyslových výstav a závodů; g) podáváním dobrozdání, návrhů a žádostí v záležitosti chemické industrie, chemické vědy a chemického ústavu k Organům obecním, zemským a státním.“

V současných Stanovách se o klíčových aktivitách dočteme: „Společnost se podílí prostřednictvím svých regionálních poboček a odborných skupin na organizaci konferencí, seminářů a pracovních setkání. Ve spolupráci s Asociací slovenských chemických a farmaceutických společností (ASCHFS) jsou pořádány každoroční sjezdy chemických společností. Tyto aktivity jsou nezastupitelnou platformou pro národní i mezinárodní komunikaci chemické obce. Tisková media Chemické listy a Bulletin, které společnost vydává, jsou respektovanými periodiky jak v naší republice, tak v zahraničí, a slouží k vzájemné komunikaci chemické obce. ČSCH je také jedním ze spolumajitelů konsorcia PubChemSoc Europe, které vydává řadu renomovaných odborných časopisů.“

K bodu historických Stanov o vypisování a udělování cen je třeba dodat, že současná ČSCH uděluje řadu vyznamenání a cen, pořádá pravidelně Heyrovského, Ilkovičovu, Nernstovu přednášku a ve spolupráci s firmami organizuje každoroční soutěže Cenu Karla Štulíka, Cenu Shimadzu, Cenu Metrohm a zajišťuje Mezioborové setkání mladých biologů, biochemiků a chemiků.

I když vnímáme rozdíly v jazyku a slohovém stylu obou Stanov, s potěšením můžeme konstatovat, že zásadní obsahové odlišnosti historického a současného textu nenalezneme. To potvrzuje, že současná Společnost se stále hlásí k historickému vkladu našich předků. Je možno sice namítnout, že text Stanov je úřední a do jisté míry také formální dokument, který může být dosti vzdálen reálnému životu. Moderní text Stanov však uvádí cíle a současné dokládá jejich naplnění výčtem současných aktivit Společnosti. Tento fakt dokazuje, že ČSCH jako nositelka tradice českého chemického spolkového života snahy zakladatelů dále účinně rozvíjí na národní i mezinárodní úrovni. Na to můžeme být jako členové Společnosti právem hrdi. Pokud opustíme vzletné fráze, můžeme docela prostě konstatovat, že současná ČSCH všestranně pomáhá svým členům v rozvoji jejich profesních aktivit. Za to musíme za to především aktivním členům a orgánům Společnosti poděkovat.

Petr Holý

STANOVY chemické společnosti „SPOLEK ČESKÝCH CHEMIKŮ“.

I. Jméno, sídlo, jednací řeč a účel spolku.

§ 1. Chemická společnost, stávající pod názvem „Spolek českých chemiků“, sídlem v Praze, s jednací řečí českou, vytkla si za účel: vzájemným sdělováním úkolů theoretické a praktické chemie řešiti a ku chemickému vzdělání svých členů, jakož i k zvelebení chemického průmyslu v Čechách se přičiňovati.

II. Prostředky k dosažení vytknutého účelu.

§ 2. Účelu svého domáhá se společnost:

- Pořádáním schůzí, v nichž o všech záležitostech, spadajících do vědecké a technické chemie přednášeno, jednáno a usnášeno býti může;
- pořádáním odborných sjezdů, při nichž o všech technických otázkách dotýkajících chemického odboru pojednáváno a uzavíráno býti může;
- vydáváním zpráv spolkových, jakož i odborných spisů;
- zařízením a používáním knihovny a sbírek;
- vyplácením a udělováním cen a honorářů za literární práce nebo výzkumy a vynálezy na poli chemické vědy nebo chemického průmyslu;
- návštěvami průmyslových výstav a závodů;
- podáváním dobrozdání, návrhů a žádostí v záležitostech chemické industrie, chemické vědy a chemického ústavu k orgánům obecním, zemským a státním.

III. Členové spolku.

§ 3. Členové spolku jsou čestní, zakládající, přispívající a činní.
§ 4. Čestnými členy stanou se ti, kdož si o vědeckou nebo technickou chemii nebo o spolkové pozpovědi získají a valnou hromadou zvoleni byli.

§ 5. Zakládajícími členy stanou se osoby, závody a společnosti, když najednou spolku nejméně 50 zl. na hotovosti darují a od výboru přijati byli.

O valné hromadě.

§ 13. Valná hromada jest nejvyšší instancí spolkovou. Ji přísluší:

- vykládati a měniti stanovy;
- posuzovati činnost výboru a schvalovati jeho zprávy;
- voliti předsedu, jednatele, pokladníka a 6 členů výboru, jakož i 2 kontrolující komisaře na dobu tří let. Předseda, jednatel, pokladník a nejméně 3 členové výboru mnsí bydliti v obvodu pražském. Každým rokem vylosují se z výboru 2 členové, kteří v řádné valné hromadě buď mohou býti opět voleni, nebo jinými zvolenými členy nahrazeni.
- ustanovovati příspěvky pro členy činné a přispívající;
- voliti členy čestné;
- rozhodovati o čestných záležitostech členů, o kterých není v těchto stanovách zvláštního ustanovení;
- usnáseti se o zastavení činnosti, o zrušení spolku a o tom jak se má v tomto případě naložiti s jménem spolkovým.

§ 14. Řádná valná hromada, v níž se podávají zprávy funkcionářů za minulý rok, koná se v některý den prvního čtvrtletí každého správního roku, jenž počíná 1. lednem a končí 31. prosince.

§ 15. Mimořádnou valnou hromadu svolává předseda na základě usnesení výboru nebo když za to požádá nejméně 25 členů v pražském okrsku sídlících nebo 15 členů mimopražských nebo 1/10 činných členů vůbec a sice nejdříve za měsíc po usnesení výboru nebo po dojití žádosti.

§ 16. Valná hromada platně uzavírá, je-li přítomno nejméně 1/10 činných členů. Nesejde-li se tento počet v ustanovenou hodinu, koná se o hodinu později valná hromada, která platně uzavírá bez ohledu na počet přítomných členů.

O výboru.

§ 17. Výbor od valné hromady zvolený skládá se z předsedy, jednatele, pokladníka a 6 členů. Z těchto volí se v první výborové schůzi místopředseda a po případě i jiní funkcionáři. V téže schůzi přijímají nebo mění se spolkové řady.

§ 18. Předseda svolává výborové a měsíční schůze, valné hromady a sjezdy a předsedá jim. On zastupuje spolek na venek, podpisuje s jednatelem listiny spolkové, podpisuje pokladniční pokázky, činí o své újmě jednotlivá vyhlášení do 20 zl. a se svolením výboru do 50 zl.

§ 19. Místopředseda vykonává všechny funkce předsedovi náležející, kdykolivěk tohoto zastupuje.

§ 20. Jednatel vede protokol o schůzích výboru, přechovává archiv, píše dopisy a listiny spolkové a stará se o včasné pozvání členů ke schůzím.

§ 21. Pokladník rozesílá členské listky přijatým členům, přijímá peníze a příspěvky, spravuje peněžité jmění spolkové, vede

2

§ 6. Přispívajícími členy mohou býti závody a společnosti, které platí valnou hromadou ustanovený roční příspěvek a výborem přijaty byly.

§ 7. Činnými členy stanou se osoby, které svým povoláním náleží buď vědeckému odboru chemickému nebo některému z praktických odvětví chemické technologie jakož i jiné o chemii se zajímající osoby, budou-li výborem za činné členy přijaty.

IV Práva členů.

§ 8. Každý člen čestný, zakládající nebo činný (zakládající a přispívající členové pokud jsou společností nebo závodem na základě spolkového legitimaceho listku) má právo:

- účastniti se schůzí a odborných sjezdů spolkových a zde přednáseti, rokovati a návrhy činiti;
- účastniti se vycházek spolkových;
- podávati výboru dotazy, návrhy a dobrozdání, nahlédati do spolkových listin a knih, a stěžovati si výboru nebo valné hromadě;
- užívati dle platných řádů majetku spolkového a bráti podíl na výhodách při koupi spisů spolkem vydávaných.

§ 9. Činné a trpné volební právo přísluší toliko členům činným. Členové zářijící se mimo obvod pražský, mohou se volb účastniti též plnomocenstvím, které jim k tomuto účelu jednatelem spolku na požádání zasíláno bude.

§ 10. Členové zakládající (u těchto též plnomocenství) mohou voliti a voleni býti jen tehdy, když vedle svého již zapraveného příspěvku platí roční příspěvek předepsaný členům činným a když od výboru za členy činné přijati byli.

V. Povinnosti členů.

§ 11. Každý člen spolku jest povinen:

- k rozkvetu a činnosti spolku se všemožně přičiňovati;
- stanovy, řady a usnesení schůzí nebo ustanovení výboru zachovávat;
- roční příspěvky dle zavedeného pořádku, nejdříve však průběhem správního roku platiti. Nečiní-li tak ani po upomenutí a neohlásil-li své vystoupení, bude považován za vystouplého a může se státi členem spolku pozpovědi jen tehdy, když nejen obnos za dlužný rok ale i nový roční příspěvek zaplatí;
- změnu svého povolání a sídla, jakož i vystoupení ze spolku oznámiti.

VI. Řízení spolku.

§ 12. Záležitosti spolkové vyřizuje valná hromada a výbor, po případě schůze a sjezdy spolkové.

3

O valné hromadě.

§ 13. Valná hromada jest nejvyšší instancí spolkovou. Ji přísluší:

- vykládati a měniti stanovy;
- posuzovati činnost výboru a schvalovati jeho zprávy;
- voliti předsedu, jednatele, pokladníka a 6 členů výboru, jakož i 2 kontrolující komisaře na dobu tří let. Předseda, jednatel, pokladník a nejméně 3 členové výboru mnsí bydliti v obvodu pražském. Každým rokem vylosují se z výboru 2 členové, kteří v řádné valné hromadě buď mohou býti opět voleni, nebo jinými zvolenými členy nahrazeni.
- ustanovovati příspěvky pro členy činné a přispívající;
- voliti členy čestné;
- rozhodovati o čestných záležitostech členů, o kterých není v těchto stanovách zvláštního ustanovení;
- usnáseti se o zastavení činnosti, o zrušení spolku a o tom jak se má v tomto případě naložiti s jménem spolkovým.

§ 14. Řádná valná hromada, v níž se podávají zprávy funkcionářů za minulý rok, koná se v některý den prvního čtvrtletí každého správního roku, jenž počíná 1. lednem a končí 31. prosince.

§ 15. Mimořádnou valnou hromadu svolává předseda na základě usnesení výboru nebo když za to požádá nejméně 25 členů v pražském okrsku sídlících nebo 15 členů mimopražských nebo 1/10 činných členů vůbec a sice nejdříve za měsíc po usnesení výboru nebo po dojití žádosti.

§ 16. Valná hromada platně uzavírá, je-li přítomno nejméně 1/10 činných členů. Nesejde-li se tento počet v ustanovenou hodinu, koná se o hodinu později valná hromada, která platně uzavírá bez ohledu na počet přítomných členů.

O výboru.

§ 17. Výbor od valné hromady zvolený skládá se z předsedy, jednatele, pokladníka a 6 členů. Z těchto volí se v první výborové schůzi místopředseda a po případě i jiní funkcionáři. V téže schůzi přijímají nebo mění se spolkové řady.

§ 18. Předseda svolává výborové a měsíční schůze, valné hromady a sjezdy a předsedá jim. On zastupuje spolek na venek, podpisuje s jednatelem listiny spolkové, podpisuje pokladniční pokázky, činí o své újmě jednotlivá vyhlášení do 20 zl. a se svolením výboru do 50 zl.

§ 19. Místopředseda vykonává všechny funkce předsedovi náležející, kdykolivěk tohoto zastupuje.

§ 20. Jednatel vede protokol o schůzích výboru, přechovává archiv, píše dopisy a listiny spolkové a stará se o včasné pozvání členů ke schůzím.

§ 21. Pokladník rozesílá členské listky přijatým členům, přijímá peníze a příspěvky, spravuje peněžité jmění spolkové, vede

4

účty, upomíná dlužníky a oznamuje z těchto výboru ty, kdož marně jsou upomínáni a tedy členy býti přestávají.
§ 22. Zastupování předsedy místopředsedou, dále jednatele a pokladníka členy výboru máte trvati nejdéle do nejbližší řádné valné hromady, kteréž náleží chybějící hodnostáře volbou doplniti.

VII. Měsíční schůze.

§ 23. Vyjímaje červenec a srpen, po případě červen a září, má se každého měsíce v den a v místnostech z předu ustanovených konati schůze, k níž pozvání má jednatel členům zaslati. Výboru ponechává se v přičině konání měsíčních schůzí volnost případných změn.

VIII. Odborné sjezdy.

§ 24. Uzná-li výbor za vhodné nebo přejal-li si toho většina členů téhož vědeckého nebo průmyslového odvětví, svolá předseda buď do Prahy nebo jiného místa v Čechách sjezd, na němž o otázkách z dotčeného odboru, výborem nebo členstvem navržených, jednáno bude.

§ 25. Ku sjezdu (jakož i ku přednáškám v měsíčních schůzích) mají přístup též hosté, kteří se však předsedovi nebo jeho zástupci buď opověditi nebo představití mají.

IX. Zvláštní ustanovení.

§ 26. Volby provádějí se hlasovacími listky, hlasování v jiných případech však jen vyzvednutím ruky, ale vždy nadpoloviční většinou hlasů. Při rovném hlasování rozhoduje předseda, jenž jinak nehlasuje.

§ 27. Spory vzešlé mezi členy spolku vyřizuje předseda; spory mezi členy a předsedou vyřizuje smírčí soud, sestávající ze 3 důvěrníků, z nichž po jednom volí si každá ze sporových stran, oha pak zvolí si třetího důvěrníka za svého staršího. Z nálezu jejich není odvolání.

§ 28. K usnesení o rozpuštění se spolku jest třeba přítomnosti dvou třetin veškerých činných členů. Poslední valná hromada, ve které se takovéto usnesení stane, zároveň rozhodne, jak se má naložiti s jménem spolkovým.

§ 29. V případě, že by byl spolek třídou rozpuštěn, naloží s jménem, dle svého nejlepšího zdání, předseda, po případě místopředseda.